

EEN EERLIJKE VERDELING

Beperkt legaal aanbod, blokkerend licentiedrag en een steeds schevere verdeling. Wanneer durven de beleidsmakers nou eens in te grijpen in het belang van auteurs, artiesten en de consument?

Door Erwin Angad-Gaur

Van een vriend kreeg ik een paar weken geleden een exemplaar van *Specimen Days* van Michael Cunningham, een paperback versie van de roman. Of liever: drie novelles met een mogelijk verbindend thema, met name middels doorlopende citaten uit het werk van Walt Whitman — goed, of misschien zelfs briljant geschreven, maar niet voor 100 procent geslaagd; de literaire merites van het werk laat ik verder echter terzijde, voor reviews kan de lezer het internet raadplegen. De pocket opent, naar Amerikaans gebruik, met drie pagina's citaten uit recensies, die weinig over het boek onthullen, een pagina met andere werken van de auteur en een herhaalde titelpagina, om op de daaropvolgende pagina de copyrightinformatie te vermelden. In een kader bovenaan deze pagina trof ik de volgende tekst die mij in lachen deed uitbarsten: *"NOTE: If you purchased this book without a cover you should be aware that this book is stolen property. It was reported as 'unsold and destroyed' to the publisher, and neither the author nor the publisher has received any payment for this 'stripped book'."* Een tekst uit het verleden zo leek het. Een zorg uit luxe. Waar is de tijd dat uitgevers zich zorgen maakten om illegaal doorverkochte fysieke exemplaren. De pocket dateert uit 2007 leert dezelfde pagina.

DUIMSCHROEVEN

Het is tekenend voor de snelheid waarmee de wereld is veranderd. Ook boekenuitgevers kennen inmiddels de

problemen van illegale verspreiding op het internet. En ook boekenuitgevers, zoals filmproducenten voor hen, herhalen de vele fouten die platenmaatschappijen, inmiddels jaren geleden als eersten maakten: zij blokkeren verspreiding, werken niet mee aan goede, centrale legale beschikbaarheid en hopen zich op die wijze boven hun concurrenten te kunnen positioneren op de toekomstige markt, ondertussen moord en brand schreeuwend over de illegaliteit en de dalende inkomsten. Schrijvers zijn inmiddels het kind van de rekening, zoals artiesten, scenaristen en liedjesschrijvers voor hen. Voor de verspreiding in de nieuwe media ontvangen zij een grijpstuiver en de duimschroeven bij contractbesprekingen worden langzaam aangedraaid. Uitgeverij Lebowski was de eerste prominente uitgever in Nederland die dit jaar het '360 graden contract' uit de muziekindustrie overnam: schrijvers bij Lebowski dienen ook van hun overige inkomsten (lezingen, publieke optredens, etc.) af te dragen aan de uitgeverij. Absoluut noodzakelijk aldus de uitgeverij: het is immers ook in het belang van de auteur dat de uitgever overleven kan.

RADIOMODEL

In de nieuwe auteursrechtelijke regels, geïntroduceerd in het auteurscontractenrecht (zie ook pagina 10 van dit magazine) worden dergelijke contracten bemoeilijkt. Bovendien heeft de wetgever voor de audiovisuele markt

een belangrijke stap genomen. In het veelbesproken artikel 45d (het filmartikel in de auteurswet) wordt een proportionele vergoeding geïntroduceerd voor hoofdrolspelers, scenaristen en regisseurs. Het leidde, weliswaar onder grote druk van de overheid, tot afspraken tussen eindexploitanten en rechtenorganisaties. Een vergoeding te incasseren door de rechtenorganisaties LIRA, NORMA en VEVAM voor onder meer video on demand en kabeldoorgifte van films en tv-series. Exploitatievormen waarvoor acteurs in het verleden geen cent ontvingen en waarover scenaristen en regisseurs al jaren niet betaald kregen.

D66 Kamerlid Kees Verhoeven herkende bij de kamerbehandeling terecht de redenering: een collectief beheersoplossing voor een verdelings- en licentieprobleem. Een citaat uit het stenografisch verslag: "Het doet mij goed om te zien dat de staatssecretaris (...) bij de nota van wijziging voor het filmartikel goed gekeken heeft naar eerdere voorstellen van D66 over het radiomodel. Hoewel hij geen daadwerkelijk radiomodel voorstelt — dat weet ik — komt hij wel zo dicht bij dat model als binnen de bestaande richtlijnen mogelijk is. Hij stelt namelijk een systeem van verplicht collectief beheer voor, dat de transactiekosten voor het betalen van rechtenvergoedingen verlaagt. Daarnaast stelt dit systeem kleine rechthebbenden in staat om collectief een eerlijke vergoeding uit te onderhandelen.

Helaas (...) kunnen we het radiomodel niet volledig invoeren, omdat de licentieproblematiek op Europees niveau niet geregeld is. (...) Dat moet in Europa opgelost worden. Daar zal ik nu niet over doorzeuren. Toch zou je op het gebied van het filmartikel, van het audiovisuele gedeelte, wel kunnen spreken van een radiomodel light. Als positief mens zie ik dat maar even zo. Daarnaast heeft de staatssecretaris zich mogelijk laten inspireren door de Spaanse wet, waarin een vergelijkbaar systeem is opgenomen. Alleen zijn daar de billijke vergoeding en de aanspraak daarop niet alleen voor audiovisuele makers geregeld (...) maar ook voor audiowerken, oftewel voor muziek. Voor de exploitatie van audiovisuele werken, maar ook voor audio-exploitatie — bijvoorbeeld Spotify — wordt in Spanje collectief geïncasseerd. Ik wijs op de verdeelddiscussie die vaak wordt gevoerd met betrekking tot Spotify en de wijze waarop zij uitkeren. Thomas Acda en Henk Westbroek maar ook Taylor Swift en Radiohead hebben daar in het verleden al over geklaagd. Daar komt nog bij dat de staatssecretaris eerder al heeft aangegeven dat de categorie muziek het meest geschikt is voor het radiomodel. Waarom komt hij voor het audiovisuele gedeelte dan met een soort radiomodel light, terwijl hij voor het audiogedeelte, waar het eigenlijk geschikter voor is, helemaal niets regelt in deze wet?"

Zoals vaker tijdens Kamerbehandelingen kwam op de vraag geen daadwerkelijk antwoord. De (inmiddels voormalig) staatssecretaris antwoorde slechts uitvoerig dat een radiomodel niet aan de orde is. De vraag echter, waarom hij niet het probleem van Spotify, naast het probleem Netflix geadresseerd heeft, blijft voorlopig hangen.

Niet dat de discussie daarmee van de agenda is. Zeker in Europa. AEPO ARTIS, FIM en FIA, de koepelorganisaties van de internationale rechtenorganisaties en vakbonden voor musici en acteurs, startten 6 mei jl. de campagne *Fair internet for performers* (www.fair-internet.eu): een pleidooi voor exact het model dat Verhoeven tijdens de kamerbehandeling bepleitte.

DURF

In de boekenwereld ondertussen procederen bibliotheken (in de rechtszaal ondersteund door de vertegenwoordigers van auteurs en illustratoren) inmiddels voor een digitaal leenrecht: een systeem van collectieve licenties via Stichting Leenrecht, een radiomodel voor geschriften. Niet uit te sluiten valt dat de Europese Richtlijn ook hiertoe geen mogelijkheid biedt. Daarbij is er wel een klein lichtpuntje: de Nederlandse regering lijkt in Europa voorzichtig te pleiten voor de mogelijkheid. Inconsequent, maar positief nieuws dat wij maar niet moeten bekritisieren.

De problematiek is overal hetzelfde: beperkt legaal aanbod, blokkerend licentiedrag van producenten en een steeds schevere verdeling naar de werkelijke makers. Het wachten is en blijft op een regering en vooral een Europese Commissie die consequente stappen durft te zetten in het belang van auteurs, artiesten en de consument.

'HET BLIJFT WACHTEN OP EEN EUROPESE COMMISSIE DIE CONSEQUENTE STAPPEN DURFT TE ZETTEN'

Overheden die durven in te zien dat boeken, films en muziek op internet hetzelfde zijn: kwetsbare cultuurproducten in eentjes en nulletjes, die verspreiding behoeven, maar wel tegen een eerlijke vergoeding en met een eerlijke verdeling. Via Sena, NORMA, LIRA, Pictoright en VEVAM bijvoorbeeld. Laten we het geen radiomodel meer noemen, dan, maar gewoon 'de toekomst'.

STEUN DE EUROPESE CAMPAGNE VOOR EEN EERLIJKE VERDELING OP INTERNET VIA DE PETITIE OP WWW.FAIR-INTERNET.EU ←

